

Terug in Nederland wacht de expat

Foto's Floren van Olden

'In plaats van de kleffe New Yorkse metro, nemen we weer de fiets'

Imke van den Heuvel woonde van juli 2004 tot juli 2010 samen met haar man Bart Kruijssen en twee kinderen in New York.

„New York was altijd al mijn droom. De enige stad waar ik mijn baan voor zou opgeven. Ik werkte in Amsterdam voor ING toen Bart via zijn werk bij Deloitte de kans kreeg om uitgezonden te worden naar New York. In eerste instantie zou het voor twee jaar zijn. Precies genoeg tijd voor mij om in de VS mijn MBA te halen. Het liep anders. Bart stapte over van Deloitte naar PricewaterhouseCoopers en ik ging, inmiddels ook als expat, aan de slag voor een grote bank. We tekenden bij voor nog eens vier jaar. Daarna wilden we weer terug naar Nederland. Vooral voor de kinderen.

„Op het gebied van werk was de terugkeer naar Nederland voor ons niet zo ingewikkeld. Bart is inmiddels partner bij PwC en werkt met een erg leuk team. Ook ik werk nog steeds voor dezelfde bank. Natuurlijk was het best spannend om op het hoofdkantoor in New York te werken, maar mijn huidige baan is inhoudelijk interessanter. Ik vind het ook wel vertrouwd om weer door Ne-

derland te rijden op weg naar mijn klanten. In plaats van in de kleffe metro stappen we nu op de fiets om naar het werk te gaan.

„Privé vond ik het moeilijker om na zes jaar New York weer te aarden in Nederland. Vooral vanwege het politieke klimaat. Iedereen lijkt hier wel boos en doet negatief. Ik heb veel moeite met de houding van Nederlanders. Ze denken dat ze alles maar kunnen doen en zeggen. Het is hier bijna heel normaal geworden om te zeggen: er zijn te veel buitenlanders. Mijn kinderen zaten in New York op een gekleurde school. Dat was fantastisch.

„Ook gaat de overlegcultuur hier wel erg ver. Als in de VS een besluit wordt genomen, haal het niet in je hoofd om daar iets anders van te vinden. Het werkt verlamdend als iedereen altijd maar denkt te mogen meepraten over allerlei beslissingen. Soms moet je gewoon een beslissing kunnen nemen en doorpakken. Maar ergens heeft Nederland ook wel zoveel charme dat we wilden dat onze kinderen Nederlanders zouden worden. In de VS draait alles om competitie, in Nederland niet. Er is hier veel meer ruimte voor zelfontplooiing.”

Expats die terugkeren naar Nederland krijgen vaak de schrik van hun leven. Het land is veranderd en op hun oude werk voelen ze zich overbodig. „Terug in Nederland hebben ze vaak niets meer. Dat is hard.”

DOORMIRJAM BRINKS

Terugkomen naar Nederland is voor expats vaak moeilijker dan vertrekken naar het buitenland. „Je hebt nieuwe inzichten, ervaringen en vaardigheden opgedaan in het land waar je een aantal jaren werkte. Daardoor kijk je anders naar de dingen”, zegt Nannette Ripmeester, directeur van Expertise in Labour Mobility, een bureau dat grote multinationals als Philips, Royal Bank of Scotland en TNT adviseert over hun buitenlandse uitzendingen.

In het buitenland hebben expats een grote verantwoordelijkheid en relatief veel vrijheid om een eigen koers te varen. „De meeste expats werken alleen, of met een paar collega's, in een ver land. Daardoor werken ze vaak op een hoger niveau dan iemand op een vergelijkbare functie op het hoofdkantoor in Nederland. Het kan demotiverend werken wanneer ze, eenmaal terug in Nederland, weer onder een afdelingshoofd komen te vallen aan wie ze voor iedere handeling een paraaf moeten vragen.”

Ook privé blijkt terugkeren niet zo eenvoudig als gedacht. „Iedereen verwacht dat je meteen weer meedoet in het gewone leven. Maar de 'terugkeerder' heeft in het buitenland van alles meegemaakt en wil daarover praten. Familie en vrienden willen de eerste dagen nog wel luisteren naar spannende verhalen over het leven als expat, maar daarna moet het snel afgelopen zijn.”

Mensen die in het buitenland hebben gewoond en gewerkt, verwachten onbewust dat alles hier bevoren is en pas weer ontdoit op het moment dat hij terugkomt, merkt Ripmeester geregeld. Maar terwijl de expat weg was, is in zijn oude omgeving het leven ook gewoon doorgestaan en is er veel veranderd. De 'reverse culture shock' noemt Ripmeester dat. Een fenomeen dat teruggekeerde expats compleet kan overvallen.

Bedrijven zien deze problemen vaak niet aankomen en doen te weinig om het zwarte gat waarin hun werknemers vallen, te dichten. Zonde, vindt Ripmeester: „Organisaties zenden vaak hun meest veelbelovende werknemers uit. Zij doen een schat aan kennis en ervaring op die voor het bedrijf zeer waardevol is. Het is kapitaalvernietiging als ze na thuiskomst vertrekken naar een andere werkgever of, zoals de laatste tijd veel gebeurt, voor zichzelf beginnen.”

Volgens onderzoek van Expertise in Labour Mobility werkt 40 procent van de oud-expats binnen vier jaar niet meer voor dezelfde werkgever. Om deze uittocht van personeel te voorkomen, is het van belang de kennis en ervaring te erkennen die de expat heeft opgedaan. „Dat kan bijvoorbeeld door een terugkeerder te blijven betrekken bij de zaken die het bedrijf doet in het land waar hij heeft gewerkt. Ook als dat eigenlijk niet past binnen de nieuwe functie die iemand na terugkeer in Nederland heeft. Geef iemand die vijf jaar in Oeganda heeft gezeten bijvoorbeeld een rol als intern adviseur voor de Afrikaanse markt. Daarmee erken je zijn lokale expertise. Dat geeft mensen

het gevoel dat ze gewaardeerd worden.”

Volgens eigenaar Peter de Bruin van New Options, een bedrijf dat expats die terugkeren naar Nederland begeleidt, kost het een jaar om hier weer goed te aarden. „Dan gaat de werkgever pas de voordelen zien van de kennis die zijn werknemer in het buitenland heeft opgedaan.”

Sinds het uitbreken van de economische crisis zijn veel multinationals minder scheutig met het uitzenden van personeel naar het buitenland. Uit de cijfers van Labour Mobility blijkt dat het aantal uitzendingen door multinationals sinds de crisis gemiddeld met enkele tientallen tot zelfs honderden is afgenomen. Zo zendt Unilever tegenwoordig 40 tot 50 procent minder expats uit dan voor de crisis.

Tegenwoordig worden werknemers bovendien steeds vaker voor een kortere periode of op projectbasis naar het buitenland gestuurd. De uitwisseling gaat daarnaast steeds vaker twee kanten op: de Nederlandse manager gaat voor een project naar Jakarta en de specialist uit Jakarta komt tijdelijk naar Nederland. Expatcontracten veranderen, zegt Cindy Wilink van Change of Address, een organisatie die terugkeerders begeleidt. „Veel middelgrote bedrijven zetten het standaard-expatcontract om in een zogeheten lokaal contract, omdat het een stuk goedkoper is.” Met een lokaal contract mag de werknemer wel in het buitenland blijven, maar vervallen veel populaire extra's. De chauffeur, de hulp in huis en de bijdrage voor de internationale school van de kinderen zitten er voor werknemers met een lokaal contract meestal niet in.

Ook de terugkeergarantie is voor expats met een lokaal contract geen vanzelfsprekendheid. Wilink: „Terug in Nederland hebben ze vaak niets meer. Voor deze mensen is de crisis wel heel hard.”

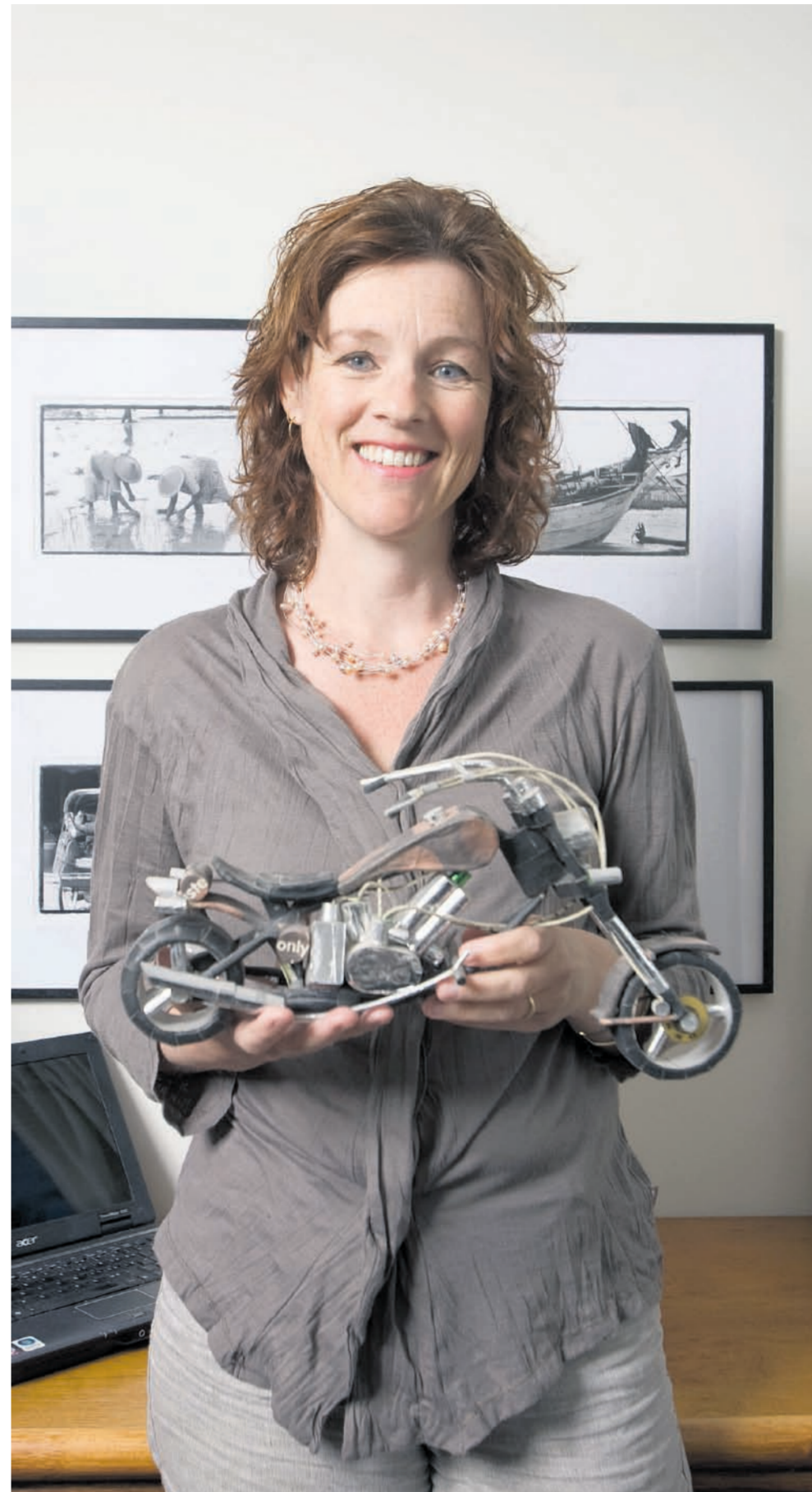
Het gezin van Robert Cromheecke moest vanwege de crisis na anderhalf jaar Praag weer terug naar Nederland. „Dagmar, mijn vrouw, werd begin 2009 voor een multinational uitgezonden naar Praag. Daar was zij verantwoordelijk voor Centraal Europa.” Zelf nam Cromheecke ontslag bij een groot adviesbureau om samen met hun twee kinderen zijn vrouw te volgen. In de zomer van 2010 besloot het bedrijf, om kosten te besparen, dat Dagmar haar werk net zo goed vanuit Amsterdam kon doen. „Dagmar had gelukkig nog wel een terugkeergarantie en doet nu hetzelfde werk voor dezelfde werkgever, alleen dan vanuit Nederland. Ze is nu een soort virtuele expat.”

Cromheecke heeft geen spijt van het buitenlandse avontuur. „Absoluut niet. Wij hadden samen de droom om met ons gezin naar het buitenland te gaan en dat is gelukt. Al was het korter dan gehoopt.”

‘Iedereen verwacht dat je meteen meedoet aan het gewone leven.’

Nannette Ripmeester, adviseur

een lauwwarm bad

'In Jakarta was ik als schrijfster vrij, hier moet ik van alles regelen'

Kinderboekenschrijfster Corien Oranje kwam vorig jaar met haar man Dick Mak en vier kinderen terug uit Jakarta waar het gezin zeven jaar heeft gewoond.

„Wij waren moe van het leven in een wereldstad. Altijd die drukte, altijd die stank en altijd gezien worden als die rijke blanken.” Beiden zijn theologo en werden uitgezonden door de gereformeerde kerken in Groningen. Dick Mak gaf les aan een theologische school in Jakarta. Corien Oranje bleef schrijven en deed daarnaast vrijwilligerswerk. Zo bezocht zij onder andere als pastoraal gezant gedetineerden in gevangnissen op Java en Bali. De terugkeer naar Nederland was lastig. „Nederland is veranderd”, vindt zij. „Maar wij zijn ook veranderd. Dat realiseer ik me heel goed. Toen we net terug waren vond ik alles hier zo klein en blank. Je kunt hier leven alsof dit het enige leven is, alsof er geen armoede bestaat, alsof het alleen maar gaat om de oppervlakte van je huis en de grootte van je auto. „Nu we bijna een jaar verder zijn, realiseer ik me dat het vooral voor onze vier zoons goed is

om hier te zijn. In Jakarta woonden we in een rijke buurt. Zij kenden vrijwel alleen maar kinderen die een eigen chauffeur hadden. In Nederland hebben ze een krantenwijk en gaan ze gewoon op de fiets naar school. Ook worden ze niet meer nagekeken, ze vallen niet meer op. De jongens zijn blij weer terug te zijn, maar ik vind het lastig. Ik mis Indonesië. Als schrijfster was ik in Jakarta vrij. Hier niet meer. Ik moest me gelijk inschrijven bij de Kamer van Koophandel en per kwartaal mijn omzetbelasting aangeven. Allemaal tijdrovende en volgens mij onzinnige administratieve rompslomp. Dat was zeven jaar geleden wel anders. Net als een huis kopen trouwens. De banken willen nu veel meer garanties voordat ze je een hypotheek verstrekken.

„Ook heb ik wel moeite met het huidige politieke klimaat in Nederland. Ik schaam me voor de partij van Wilders. In Jakarta hadden wij als christenen heel veel moslimvrienden. Hier worden de verschillen zo uitvergroot. Het voelt al met al heel gek om terug te komen in mijn thuisland en me tegelijkertijd zo ontheemd te voelen.”

Levenslessen Hans Ubbink

‘Groot worden is geen doel op zich’

Hans Ubbink (49), modeontwerper. Voor hij bekendheid verwierf met het naar hemzelf vernoemde label was hij oprichter en ontwerper van de mannenlabels JC Rags en Book's. Ubbink in negen begrippen.

Inspiratie

„Dat is een lastige, want in de modewereld begint een nieuwe collectie niet met een blanco vel op de tentafel. Wat je gaat maken wordt deels gestuurd door de industrie: de stoffenmakers, breiers, spinners en wevers die bepalen wat voor weefsels en kleuren ze gaan maken. Voor een ander deel vloeit inspiratie voort uit je eigen filosofie en uit de 'Zeitgeist'. Die zoek ik niet, die leef ik.”

Kostbaarste bezit

„Mijn oude videofilmjes. Ik maak al vanaf 1984 filmpjes van mijn omgeving, mijn gezin, mijn kinderen. Als het huis in brand staat, is dat het eerste wat ik ga redden. Er van uitgaande dat mijn kinderen zelf naar buiten kunnen lopen, hè.”

Vooruitdenken

„We zijn nu al bezig met de zomercollectie van 2012. Maar we denken niet vooruit zoals een marketingbureau dat zou doen, met rationele modellen en analyses. Ik stel mezelf de vraag: waar sta ik nu en waar zou ik naar toe willen? Wat is de volgende stap in mijn creatieve proces?”

Beste idee

„Mijn besluit om bijzondere kleding voor mannen te gaan maken. Dat was begin jaren tachtig, ik zat nog op de Kunstacademie. Op modegebied waren Nederlandse mannen toen duidelijk achtergesteld. Iedereen had het in die tijd over vrouwenemancipatie, maar om echte gelijkwaardigheid te bereiken vond ik dat mannen zich ook moesten emanciperen – in hun kleedgedrag.”

Rijkdom

„Ik ben welgesteld, hoewel ik geen boot heb. Maar ik heb een mooi huis, mijn kinderen gaan naar school en we hebben genoeg te eten. Tja, zo basaal is het toch? Je kunt niet meer boterhammen eten dan je op kunt.”

Commercie

„Ik noem mijn kleding toegankelijk: we vragen een acceptabele prijs voor bijzondere producten. Dat doen we bewust. Je ziet al te veel kleding die overpriced is, omdat labels zich willen positioneren als exclusief. En ik heb zelf toen ik nog studeerde vaak genoeg moeten bloeden om te kunnen kopen wat ik mooi vond.”

Ambitie

„Twintig jaar geleden dacht ik: wat ik wil – bijzondere kleding maken voor leuke mannen – moet in Nederland kunnen aanslaan. Nu denk ik dat we ook internationaal moeten kunnen groeien. Ik zie groot worden niet als een doel op zich. Maar groei geeft je wel de ruimte om creatief nog verder uit te pakken. Mijn vriendin en ik hebben ooit tegen elkaar gezegd dat we maximaal vijftien collega's willen hebben in het bedrijf. Dat aantal hebben we nu bereikt. Nu denk ik: als we met hetzelfde plezier blijven werken, zouden het er ook meer kunnen worden.”

Discipline

„Ik stel hoge eisen aan mezelf, en ik hoor in mijn omgeving dat ik ook veel eisen ben naar anderen. Ik vind het niet erg als iets niet lukt, als je er maar alles aan doet. Tja, dat heet werk: je moet het zo goed mogelijk doen.”

Verantwoordelijkheid

„Als je net bent begonnen, ondersteunt het bedrijf de ontwerper. Op een gegeven moment draait dat om; dan moet jij als ondernemer er ook voor zorgen dat je het bedrijf verder helpt. Bij ons kwam dat omslagpunt een jaar of drie, vier geleden. Ik kan nu niet meer om het bedrijfsbelang heen – er moeten wel vijftien gezinnen van leven.”

JOHAN FABER

Hans Ubbink

1961: Geboren in Doesburg
1981-1986: Kunstacademie in Arnhem. Doet eerst mode-illustratie, maar studeert af als ontwerper
1986: Ontwerper bij Soap Studio
1987: Ontwerper bij Van Gils
1991: Oprichting mannenlabel JC Rags. Vertrekt na een zakelijk conflict
1992: Oprichting Book's Menswear
2000: Oprichting van label Hans Ubbink Men
2002: Hans Ubbink Women
2003: Lancering van Denimlijn Hans Ubbink Blue
Hans Ubbink is al meer dan dertig jaar samen met vriendin en zakenpartner Ans. Het stel heeft twee kinderen.

Foto Merlin Daleman